

QVÆSTIONES TRES,

In Novissimorum Comitiorum
Vesperis Oxon. discussæ.

An { *Pædobaptismus sit licitus?* Aff.
Christus, in quem Baptizamus, sit
Deus? Aff.
Hæretici, quæ Hæretici, sint ultimo
supplicio damnandi? Neg.

Resp. H. SAVAGE SS. T. D. Coll. Ball.

Quibus præfigitur Epistola ad Lectorem de ratione
hujus earundem editionis.

Ῥᾱῖον τῶν νεωτέρων ἢ νεωτέρων.

OXONIÆ,
Typis L. Lichfield Academiæ Typographi.
Anno Dom. 1653.

Richm. March 28, 1653.

S I R,

YOU have reason to Cherish,
and Encourage this Son of
Yours, for I, who am not
his Father, had I continued
in a condition to express it,
should have found some way to encourage him
too. His Verses flow from a strong Fancy,
which may prove a very useful servant to him,
but he must keep the Reines in his own hands,
for that Faculty is as a good mettal'd Horse,
which being rightly govern'd goes his journey
well, but otherwise will be wanton, and leap
over Hedg and Ditch. I like his Poetry, but I
would not have him in love with it, least it
should tempt him from his more serious studies,
for Versifying is to Learning but as a kind of
Lace

Lace, and Imbroiderery, which may set it off, but is no part of the substance of it.

But such Counsel as this, will best come from his Governour, whose stateing of his Vesper Questions, I am very much taken with, and am glad that in the confusion of that poor University, there is such a Man (by some strange Providence) left among them. But, I fear, he is but reserv'd for the next Ostracisme.

Sir I thank you for the sight of both, and am unwilling to part with either of them: I shall keep them, at least till I see you again, and with my Prayers for you rest,

Your Affectionate Friend
to serve you

Br. SARUM,

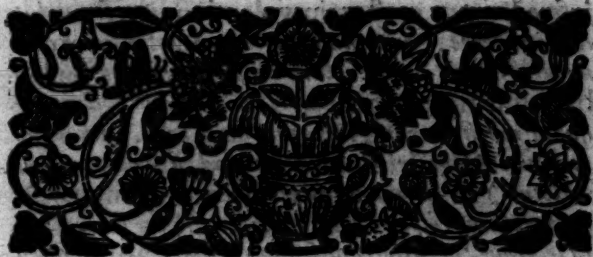
I see, and understand, which may be of use
in no part of the substance of it.
The said Council will best know
his Government, which consists of his Viceroy
Questions, I am very much taken with, and
am glad that in the consideration of that poor
country, there is such a Man (by some strange
Providence) left among them. But I fear
he is but a shadow for the next Occurrence.
Sir I thank you for the light of both, and am
willing to part with either of them: I shall
keep them at least till I see you again, and
with my respects for yourself.

Your Affectionate Friend

to serve you

BR. 2480 M

LECTORI.

HABES hic, Lector Benevole, Thesin triplicem, Academiae calculo, pro more, approbatam, & rationibus in publicis Comitiorum vespertijs, confirmatam. Succinctè forsàn nimis omnia, & raptim dicta, quia temporis angustia adaptata; ut animi sententiam, in singulis, si vacasset, quaestionibus, exponerem; & ne veritatis momenta, nimia ut sepe evenit, prolixitate, languescerent, verum non defuere qui armis scholasticis, contra insurrexere, prolemque hanc nostram, vel in cunis vagientem, in proprium errorem intingere sategerunt.

Denum, me video nō modo linguis, sed & calamis infectatum, recrudescente, insuper, vulnere rebaptizatum, & ad instar Martyris cuiusdam apud Prividentium, graphiis, spe adversariorum, emoriturum: nam ut venenum longius latiusque serpat, rem Mercuriorum fidei & clementia crediderunt. Huiusmodi

iusmodi autem presterum volantium morsus nolui
dantius ferre, quin nuda, totius negotii, narrati-
unculâ, te certiore redderem, adversarios Anda-
batarum more pugnare, me verò non nisi in eâ,
quam ipsi sinxerunt, imagine, ledi posse. Ad argu-
mentum Magistri Tombes (quod sibi palmarium
videtur) in primam questionem ex Rom. 9. 7. 8.
desumptum, respondebam, locum esse per se, vel ip-
sa lectione, manifestum; semen scilicet, Abrahæ cen-
filios carnis posse, in sensu composito, h. e. Con-
iunctim cum promissione divinâ, esse filios Dei;
quamvis non in sensu diviso, h. e. separatim et ex-
tra septum fœderis positos. Atque hunc esse ipsi-
ssimum Apostoli scopum quis non videt? cui quidem
interpretationi, nihil humani magis obstitit quo
minus obviam iret Opponens, quàm murmur et si-
bilus propè stantium. Haud enim melius excipien-
dum putabant enim, qui singulari certamine sic de-
victus, universum litteratorum exercitum satis
præposterè provocare non verebatur: quem tamen
postea palinodiam quandam cecinisse intellexi. Sup-
positioni, adeò multa falsa subesse, pari temeritate,
vociferabat: vox verò erat, & præterea nihil. Quis
igitur non existimabit, consultò, à Vicecancellario,
admonitum fuisse, de lapsu temporis, eum, qui spati-
um, sobriis disputationibus destinatum, iurgiis &
ampullis, impendere gestiebat, ut inde (haud enim
aliò spectant) aucuparetur rumusculos imperito-
rum? Multo autem liberalius agebat peregrinus ille
plane eruditus, qui proximas disputandi vices obti-
nerat: cui scrupulum movebant testimonia duo ex
Justini & Tertulliani operibus deprompta, dicen-
ti,

ii. (quantū ab exoticā suā pronuntiatione, et intan-
tā disputandi æquā deprehendere poteram) nes-
cium esse Iustini, nec alterum Tertulliani, nec de-
nique prius eorundem orthodoxum esse. Cui respon-
sum retuli, Dicta testimonia non in medium prola-
ta esse, pro geminā et indubitā Iustini aut Ter-
tulliani sobole, sed illorum, in quibus claruerunt, se-
culorum: nec mihi incubuisse provinciam, opinio-
nes quasunque, circa Baptismum propugnandi; ip-
sam verò Baptismi praxin, in singulis Ecclesiæ
Christianæ seculis obtinuisse, demonstrandi; dic-
tam interea opinionem, sano sensu, haud insanam
forsan, deprehendi posse: nec equidem video cur non
esse ipsius Iustini, audaciter pronunciarem. Alii
itidem, iique doctrinā pariter ac pietate insignes,
suis non carebant scrupulis; quorum unus in secun-
dam Questionem disputare, etiam pro munere suo,
recusabat; ut cui eandem vel proposuisse, multo ma-
gis ventilare, religio videretur: alter in tertiam eo
acrius pugnabat, quo certius veritatem à suis par-
tibus stetisse credebat. Has igitur, temporis fugam,
Procrusten inauspicatum tunc expertas placuit si-
mul in apicem proferri: ut legas, iudices, & frater-
nam charitatem colas. Vale. Oxon: quinto
Calendas Jan. Anno Radicis Christianæ. 1652.

1. The first thing I observed was the
 2. The second thing I observed was the
 3. The third thing I observed was the
 4. The fourth thing I observed was the
 5. The fifth thing I observed was the
 6. The sixth thing I observed was the
 7. The seventh thing I observed was the
 8. The eighth thing I observed was the
 9. The ninth thing I observed was the
 10. The tenth thing I observed was the

Bon } *Pædobaptismus sit licitus?* Aff.
 An } *Christus, in quem baptizamus, sit Deus?* Aff.
 } *Hæretici, quæ Hæretici, sint ultimo supplicio*
 } *damnandi?* Neg.

Jehosua trajecto cum
 toto populo Israelitico
 Jardene, filios Israe-
 lis circumcidi curavit
 dixitque, *hodiè deciplo
 opprobrium vobis. Jos.*
5.9. opprobrium scilicet
ex Egypto haustum,
Egyptiis non *Israelitis*
 dignum. Nam etsi non data sit illis copia in
Egyptum redeundi, animo tamen cepas & allia
 ingratè spirabant, quod vel ex circumcisionis
 neglectu satis indicarunt. Idem hodiè mecum,
 sub auspiciis nostri Jehosua, hic, velut in Gilgale
 recumbente, statui, improprium nempe Israelis
 nostri, pro tenuitate meâ, avernuncare: idque
 gratia imprimis eorum, quibus etsi non datum
 sit ad Ethnicismum redire, Ethnicismum nihilo-
 minus

minus redolent: quod non solum ex *Baptismatis*, militiæ Christianæ, Symboli & auctoramenti, neglectu satis innotescit, sed et ex Giganteo quorundam conamine cælum ipsum provocandi, filiumque Dei, de remone mundi, velut ineptum & indignū Phaetontē deturbandi. Quorū Coryphæi locupletiori scientiæ vel ingenii supellestile, præ ceteris, ditati, ad instar *Divitis* apud Quintil. flores scripturarum proprio imbuunt *venenos*: quod sectatorum examina, ab omni delectu et tentamine remotissima deglutiunt; ὅπως ἀπαλειψάτωσθαι πολλοῖς δὲ τὴν ἀληθείαν ζητήσας, καὶ ἐπὶ τῇ ἐπιτηδεύσει μᾶλλον περιστάται inquit Thucid. & *difficultatis patrocinia præteximus segnitie* quemadmodum conqueritur Quintil. Hinc est quod, *intempestivā temeritate, vel inscitā subdente calcaria*, veritatem prius odisse discant, quā nosse; & conclusiones *damnatas* habeant, antequam *natas*, vel, si placet, noras. Ut igitur adyta sophismatum clariùs pateant, si parium amovere conabor, tractando illas quæstiones sigillatim, idque 1. ἐπεὶ ἡ ἀπορία. 2. ἡ ἀπορία. 3. ἀπορία. 4. ἀπορία. 5. ἀπορία. Quod ad primam quæst. attinet; scilicet, *An Pedobaptismus sit licitus?* Fusiori, quam quæ proposita est, proparasceue non opus est, nec in parte parasceustica, ob temporis angustiam, diū immorandum. Brevitèr igitur distinguendum est, primò de subjecto Quæstionis. *Infantes* sunt vel *fideliū*, vel *infideliū*; eorū nempe, qui sunt in fœdere, vel eorū qui non sunt: de primo genere infantum Quæstioproponitur, non de secundo. *Baptismus* est vel flaminis vel fluminis

nis, vel sanguinis: Baptismus scilicet vel spiritus (qui a Clem: Alex andrino, *λογισμὸς ἁγιασμοῦ* vocatur) vel Aquæ, vel Martyrii. Quæstio est, non de Baptismo spiritus, qui spirat ubi vult; nec de illo Martyrii, quo nonnulli opere, non voluntate, ut infantes; nonnulli voluntate, non opere ut confessores; nonnulli voluntate & opere, quemadmodum Martyres adulti; sed proprie dicto sc. Aquæ; quo in nomine *Sacrosanctæ Trinitatis* infantes baptizantur, tanquam signo visibili externo, invisibilis & interna gratiæ. Atque hæc de subjecto, membratim. Jam, quod ad prædicatum attinet, Baptismus potest esse licitus, vel activè, respectu sc. Baptizantium, Ministri siquidem & parentum, ac fidejussorū; vel passivè id est, respectu baptizatorum. De utroque statu Infantes posse baptizari: Aliter baptizaturi non baptizare; & baptizati, baptismo, quum adoleverint, renunciare tenentur. Hactenus *Secundum*. Quod ad partem catacevalticam pertinet; Dico primo, quod eis qui sunt in fædere licet adhibere fæderis signum sc. Baptismum at infantes fidelium sunt in fædere. Ergo Infantibus fidelium licet adhibere fæderis signū sc. Baptismum. Major probatur Gen: 17. 13, 14. *Eritque pactum meum in carne vestra in sædus perpetuum.* & Mat: 28. 19. probatur verò minor ex formula fæderis Gen: 17. 7. *Ero Deus tuus & seminis tui.* Sic & Act: 2. 39, *Vobis enim facta est promissio, & liberis vestris, & omnibus qui longe sunt, quoscunque advocaverit Dominus Deus vester.* per absurdum enim est ut per Messia adventum, imminutum sit fædus, cumque in vet. Testamento

mento etiam se extenderit ad infantes, in novo, solum spectet adultos, ideoque fit mentio liberorum *et non* sine discretionem ætatis unde liquet non minus parvulos, a Petro, comprehendi, quam quum diceret Deus Abrahamo, *Ero Deus tuus & seminis tui*, quum illi non esset in or.

Secundo probatur sic.

Quod mandatum est a Christo, est licitum. At Pædobaptismus mandatus est a Christo:

- Ergo &c.
- I. Major est manifesta. Minorem verò probō ex *Mat: 10: 13*: *Tunc oblatis sunt ei parvuli (id est & c.)* Ut manus ei imponeret, & oraret: Discipuli autem intrepabant eos: Jesus verò ait eis: *finite parvulos & nolite eos prohibere ad me venire: talium enim est regnum celorum*. Quæ etiam repetuntur *Marc: 10: 14*. & *Luk: 18: 16*. qui verò apud *Matthæum* & *Marcum* dicuntur *pauculi* hi *Luce* sunt *breves*: quæ vox proprie notat *id est* parvos, *modicos* quemadmodum notat *Clarissimus Vossius* ex *Eustathio*. Unde *Actorum* 7: 19. tribuitur infanti in cunis vagienti, quum dicit Stephanus, *infantes Israeliticos, in Ægypto expositos fuisse, ne sobolescerent*. Atque hinc clarius patet, quid vult Evangelista per *pauculos* (quod Syrus interpres vertit, *sustulit eos in manus suas*) quam quod ei diutius immorarer. sic autem argumentor. Jussi sumus sinere *infantes ad Christum* aliquò modo *venire*, non ad Christum localiter in cælo degentem (quod impossibile est) ideoque ad Christum in Institutionum ceremoniis sese exhibentem. in quantum verò infantes unus tantum institutionum capaces sunt, h. e. baptis-

tissimi (nam verbo Detudiendi non sunt, nedum ad sacram synaxin conveniendi) restat igitur ut baptizentur. Quoniam vero per se ad sacrum lavacrum accedere nequeant; *accommodavit eis Mater ecclesia, aliorum pedes ut veniant, aliorum cor ut credant, aliorum linguam ut confiteantur,* inquit Augustinus. His addo, tertio.

Quod nritur universali traditione ab Apostolis ipsis deducta, est licitum.

Sed Pædobaptismus est huiusmodi. Ergo

2. Major quum sit Manifesta; probatur minor ex ipso Paulo: qui, dum Baptismum Circumcisioni æquiparat, *Col. 2. 11, 12.* apertè indicat etiam infantes per baptismum Ecclesiæ Dei inferendos, sicut in Vet. Test. infantes circumcidi oportebat, ut in Dei fædere essent. Et infantes, tempore Apostolorum baptizatos esse, Origines & Cyprianus testantur: de quibus suis etiam locis & seculis. Extat interea opinio hoc secundo seculo de Baptismo infantum, in *Responsionibus ad Quæstiones Orthodoxorum*, Justinii operibus adjunctis, *Respons. sc. ad. q. 56.* Probatur etiam ex Ireneo, qui *l. 2. adversus Hæreses, c. 39.* Ait, omnes per Baptismum venit salvari; omnes, inquam, qui per eum renascuntur in Deum, infantes, et parvulos, & pueros & juvenes, & seniores. Ubi per Renascentiam, Baptismus designatur, *vsitata veteribus loquendi formâ, ut a Clarissimo Vossio animadvertimus.*

3. Seculo tertio, de praxi Ecclesiæ circa Pædobaptismum, testantur Origines *Hom. 8. in Levit. & in c. 6. ad Rom. & Author definitionum in*

operibus Tertulliani, ut affirmant Magdeburgenses. Immo ipse Tertullianus non obscure innuit Pædobaptismum l. De baptismo: c. 18. ut a Pamelio animadversum est: Cyprianus etiam disertissime l. 3. ep. 8. de quo plura inferius:

4. Seculo quarto, de Pædobaptismo testatur Naz. Orat: 3. *De sacro lavacro. Omni, inquit, ætati baptisma convenit.* Idem ab Hieronymo asseritur, *ad Letum de institutione filia.* Huc etiam referendum est testimonium Chrysostomi. *Hom. De Adam & Eva; et Hom: ad Neophytos, & alibi: Qui claruit anno 398 secundum aliquos; etsi Magdeb: eum ad quintum seculum deferant.*

5. Seculo quinto, inopem me copia fecit: in quo, audite non solū Chrysostomum prænominatum, sed *Consilium Milevitani, & instar omnium, unū Augustinum. l. 4. De Baptismo contra Donatistas. c. 24. Si quis inquit, in hac re auctoritatem divinam querat, quāquam, quod univēsa tenet ecclesia, nec consiliis institutum, sed semper retentum est, non nisi Apostolica auctoritate rectissime creditur: tamen veraciter conjicere possumus, quid valet in parvulis baptismi sacramentum ex circumcissione carnis.*

6. Idem innuit Gregorius magnus Seculo sexto. *Hom. 10. In Evang.* Eodem modo Smaragdus *(in Diademate Monachorum c. 64. & c. Quem nonnulli in hoc Seculo collocant, de quo autem inferius. quod parum, vel saltem obscurius, quā par fuit, loquuta est, in hoc Seculo, antiquitas, ratio est, debellatis non ita pridem ob Augustino hæresibus huic doctrinæ aduersantibus, non timendum erat easdem denuo renasci.*

7. Praxin etiam Pædobaptismi testatur Isidorus Hispal. Seculo septimo. l. 2. *De officiis ecclesiasticis.* c. 24. Et alibi.

8. Seculo octavo infantes quopue baptizandos esse, inquit Beda l. 4. *In Cantica.* Infantes etiã baptizandos intra triginta dies occiduarũ Saxonũ Rex Inas lege mandat, *suasu & instituto Cenredi Patris sui, Hedde & Erkenualdi Episcoporum suorũ, omnĩũ senatorum suorum, & natu maiorum sapientum populi sui, in magna servorum Dei frequentia &c.* Ut Lambardus animadvertit in *Ætymologia* è Saxon. in Lat. *Serm. traducta.*

9. Seculo nono, Hincmarus Episcopus Rhe-morum strenuus Pædobaptismi assertor narratur a *Magdeburgensibus.* Et, præter ea, quæ ab illis, de eodem, memorata sunt, licet feliciter consulere ejusdem *ad Clerum & plebem Ecclesiæ Tornacensis Epistolam.*

10. Seculo decimo currente, parvulos baptizandos esse Smaragdus Abbas in Anglia, docet: in. 1. *Pet.* 2. vt testantur *Magdeburgenses*, qui dictum Smaragdum recte in hoc Seculo collocant, secundum Chronol. probatissimos.

11. Seculo undecimo Pædobaptismum Anselmus Archiepiscopus Cantuar. probat: in *Cap. 6. Ad Rom. Et 15. Matt.*

12. Seculo duodecimo; Lombardus Pædobaptismi veritatem confirmat. l. 4. *Dist. 4.* Et Antipædobaptismum à Bernardo refutatum hoc Seculo legimus. *Dominica in ramis palmarum Serm.*

I.

13. Centuria decimatertia, de Pædobaptismo legimus

legimus passim in Aquinates speciatim verò in *Summæ Theologiæ tertiæ parte q. 68. Art. 9.* Nec non in Bonaventura. viz. *l. 4. Dist. 4. Resp. Ad dubium secundum.*

14. Centur. Decimaquarta Pædobaptismum docet Doctor subtilis in *quartum Sent. Dist. 4. q. 1.* Et *Reportationum lib. 4. Dist. 4. q. 1.* Durandus ejus necessitatem confirmat. *l. 4. Dist. 5.*

15. Idem præstat, Seculo decimoquinto, Johannes de Bassolis. in *quartum Sent. Dist. 4. q. Unica: ad secundum art.* Item Capreolus in *quartum Sententiarum, Dist. 5. & 6. q. 1.* Biel etiam in *quartum Sent. Dist. 4. q. 1.*

16. 17. Subsequentibus indè Seculis, viz. decimo sexto & jam currenre, nemo est (five Pontificios five Reformatores respiciamus) qui de praxi Pædobaptismi omnino dubitat; quin in Ecclesiis Dei, speciatim in hac Anglicanâ, obtinuerit. Ad partem igitur analcevasticam hujus Quæstionis descendo:

Affirmamus omnia testimonia superiùs allata pædobaptismum vel docere vel innuere, in singulis, pro quibus in medium proferuntur, *seculorum* periodis. Inter quæ, illud Beati Martyris Cypriani a tot doctissimis decantatum, omni exceptione majus est. *Ad Fidum l. 3, Ep. 8.* Ut superiùs monuimus. Ubi de baptismo loquens, quod inquit, cum circa universos, observandum sit atque retinendum, tum magis circa infantes ipsos, et recens natos, observandum putamus. Nec ullius est momenti, quod ajunt adversarii, incredulos non esse baptizandos, nam bisariam aliquis incredulus dicitur;

dicatur; Negativè, qui salutari quidem fidei habitu destituitur, non tamen habitu contrario est pollutus: positivè autem, qui & habitu fidei caret, & contrario *adversus* vitio laborat. dicimus infantes esse infideles negativè tantum, non autem positivè: non enim redduntur capaces Baptismi, internâ fidei suæ inhæfione, sed externa ejus in parentibus professione, neque hac ut causâ, sed ut conditione requisitâ ad privilegium istud, seu characterem obtinendum. Sed de hac satis.

Hoc igitur solum *interdûs* loco subjungam; nempe controversiam hanc Astutiam Diaboli primò excitasse; & excitatam inter reformatores diu fovisse: ut inde omnes veritatis Evangelicæ propugnatores, mutuis vulneribus tandem confossi causâ suâ cadant: *Hortandi igitur estis, ut decertatis pro fide, quæ semel tradita est sanctis, ut loq. Apost. Jud. m. v. 3. Nam subreperunt quidam homines jam olim præscripti ad hanc damnationem, impii, qui Dei gratiam transferunt ad lasciviam.* Quosdam enim audivimus sacram hanc cærimoniam in lulum & jocum convertisse. Audaces satis, qui ea facere non dubitarunt, quæ vel dicere erubescendum est. Satis erit hos Copronymos (cum Constantinorum uno) pronunciare, Imperatores nequaquam, passionum suarum non Dominos, sed servos & mancipia. Finis autem unius mali gradus est futuri huius enim errori quidam non acquiescentes, ulterius progressi sunt, *solum illum Verum Deum ac Dominum nostrum Jesum Christum negantes.* Unde oritur secunda questio. sc. An Christus

Quæst. 2. *An Christus, in quem baptizamur, sit Deus? Aff.*

Est genus hominum, qui de mysterio salutis perperam sentientes negant *Dominum nostrum Iesum Christum esse illum Verum Deum*: eundem vero summo honore, nec minore solacismo prosequendum arbitrantur. Romanis haud dissimiles qui Deos Alienigenarum primò capiebant, captos deinde & triumphatos colebant. Hinc est quod fidei Christianæ Symbolo mendacium interpretationum cerussam obducunt: Dum maiestatem Christi cum illâ Dei Patris non unam esse, sed pro unâ eademque reputandam comminiscuntur, Christumque non propriè & naturalitèr, sed quatenus solo *spiritu Sancto*, & *virtute altissimi* productum, esse *filium Dei*, eumque *unigenitum & Primogenitum*, ideoque in & per illum in ipsum Dominum credendum esse. Credunt insuper (si modo Polonicis vel Lithuanicis ab ipsis Hebræis, ut nonnulli conjectantur, ex parter oriundis, & consequenter Polonicam fidem colentibus, credere contingat) Deum constituisse Christum *heredem omnium, primumque & ultimum*, quippe fidei nostræ ducem & consummatorem, ideoque nos in Christum baptizari quidem, nullo autem alio modo quam omnes antiquitus in *Mosen baptizatos fuisse docet Apostolus*. Atque hinc oritur Quæstio. *An Christus &c.* satis proparascevasiticè.

Catech.
Racov.

Jam parascevasiticè dico, primò de Subjecto Quæstionis, Christum significare unctum, ideoque plures esse Christos, secundum illud Psalmistæ:
Nolite

Nolite tangere Christos meos. Unus autem est summus Sacerdos unus, scilicet Mediātor Dei & Hominum, homo Christus Iesus: in cuius nomen baptizamus. Quod attinet ad prædicatum: Deorum unus est tantū *ἑὸς*: alii sunt *ἄλλοι* & *καὶ ἄλλοι* quæ omnia innuuntur ab Apostolo, 1. Cor. 8. 4, 5, 6. Sociniani contendunt Christum esse Deum *ἑὸς* non humanam, ut Dii Gentium, sed divinam agnoscunt insuper Christum Deum esse *καὶ ἄλλοι* h.e. recte appellari Deum: secundum illud Psal. *Dixit Dñs* h.e. Dñi putatitii, non veri summiq; Christum igitur volunt esse Deum, putatitium tamen. Deum verò esse naturā, prorsus negant. nonnunquam verum Deum esse agnoscunt; supremum verò esse, & perfectissimo modo Deum, inficiantur. Contrarium verò nos & credimus & statuimus. Duplex autem est sensus hujus Quæstionis: Prior est, *An ille Christus quem depinximus sit simpliciter Deus?* Secundus est, *An Baptizari in Christum, argumento nobis sit, Christum summum & perfectissimo modo Deum esse?* Atque hæcenus *ἡ ἀποκρίσις*:

Quod ad partem cataſcevalticam attinet prior Quæstionis sensus possit variè demonstrari, si modo ejusdem *ἐκπύρετος* seu latifundia vacaret pervagari; idque

1. A Symbolis, Nicænorum sc. Patrum, & Athanasiano, utrisque per tot Secula usque in hunc diem in Ecclesia receptissimis.
2. A Nominibus Christo in Scriptura attributis 1. Tim. 3. 16. Tit. 2. 13. Zech. 3. 2. *Dixit Jehova Satana, increpet te Jehova, &c.*

3. Ab attributis divinis.

Heb. 1. 11.

4. Ab operibus divinis

Jo. 1. 3. & Act. 20. 28.

Christo tributis.

5. A Testimoniis in vet. Testamento Deo tributis, Christoque accommodatis. *1 Cor. 10. 9.* De quibus optime Raymundus Martinus in *Fugione fidei*.

6. Ab ipso cultu Dei proprio, christoque debito, speciatim ab ipsa forma baptismi, qua in *Nomine Pat. & filii, & Sp. S. Baptizamur*, quam agnoscetes Sociniani, a parentibus suis Arrianis dissentire coguntur. formam autem hanc Deitatem Christi significare, hoc modo probabimus.

1. In nomen baptizari est per fidem in Deum inseri: Ergo qui in nomen Christi baptizatus est, is per fidem in Deum inseritur.

2. In illum baptizamur in quem credimus. At in Deum tantum credimus. Ergo in Deum tantum baptizamur.

3. In illum baptizamur, qui nobis potest communicare gratiam supernaturalem isto Sacramento obsignatam. At Deus solus potest nobis communicare gratiam supernaturalem. Ergo.

Infinite essem, si singula de Deo Christo percurrerem. Ideoque ad partem anascevaasticam progredior, dicendo quod si modo licentia indulgeatur hominibus quacunque opinionum portenta invehendi, scripturam tanquam nasum cereum vel Regulam Lesbiam tractandi, quasvis interpretationes, pro arbitrio fingendi, quis non deprehendat nihil omnino certitudinis in Scripturis futurum

futurum. Quod autem urgent adversarii, eadem ratione *Mosen* esse Deum supremum, & non putatitium; dico, nullo modo sequi: quia locus ille, quem sibi arripiunt, & in quo tanquam palmario gloriantur. *1 Cor: 10. 2:* partes suas stabile nullo pacto valet: quum Syrus interpres vertat: *Et omnes per Moſen (ad verbum, per manum Moſis) baptizati sunt, in nube & in mari.* Ubi, & versib. seq. Manifestum ponit discrimen inter *Moſen* Ministrum, & Christum, typis illis, populo figuratum, dicendo, *Et omnes unum cibum spiritus comederunt & omnes unum potum spiritus bibebant. bibebant enim de petra spiritus quæ ibat cum iis. Petra autem illa, ipse erat Christus.* non opus est ut multum temporis, in, Anasæves negotio impendam, dum animadverto adversarios, hac in re, semper ferram trahere, & eadem, vt aiunt, chordâ oberrare. Nam quæcunq; afferunt, vel nullam perfectionem in Christo negant, sed ponunt eam magis, vel si quæ sunt, quæ in Deum summum, qua talis est, cadere nequeant, ea ipsi non simpliciter, sed secundum naturam humanam conveniunt. Episcove igitur fit huiusmodi. Dum tot & tantis script. Locis gloriantur, tantisque rationibus inde, suo modo deductis nituntur; quibus fidem, contra fidem, facere satagunt: Idem nobis licet de scriptura, contra eos, *καὶ ἀντιποσέθεν* respondere, quod olim *Augustinus* contra *Gaudentium* *Donatistam* de *Cypriano* replicavit. Dum, inquit ille, *Cypriano* teste innituntur, *Cypriano* teste mentiuntur. Adversarii, itidem, dum Scripturâ teste innituntur, Scriptura teste mentiuntur. Atque hæc de secunda Quæ-

tionem.

Quæst. 3. Tertia Quæstio superiorum (velut *Jacob Esani*)
calcaneum tenet; In Thesi quidem, immediate,
 in Hypothesi, mediate. Quæstio infinita, ceu in
 Thesi, hæc est, An aptum pacis ineunda, vel ve-
 ritatis investiganda & retinenda, medium adhi-
 bendum sit? Quæstio finita, ceu in Hypothesi, est,
 An ultimum supplicium sit aptum medium ad
 talem finem? vel, quod eodem redit, *An Hæretici,*
qua Hæretici, sint ultimo supplicio dammandi? Ubi
 sine fusiori proparasceve distinguendum, Primò
 de subjecto, *viz*, Hæreticis, Secundò de prædicato.
 Quod ad subjectum nempe Hæreticum attinet,
 duplex est pro ratione abstracti; h. e. Hæresis,
 quæ duplex est, vel pura, vel mixta. Hæresis pura
 (definiente Toletò) est, pertinax error hominis
 Christiani, fidei Catholicæ ex parte contrarius.
 Mixta est, quæ secum habet conjunctam fac-
 tionem, & publicæ pacis perturbationem, quæst-
 um privatum, apertam blasphemiam, manifestam
 Idololatriam, & hujusmodi: secundum illud *Petri*,
2 Pet. 2. 1, 2, 3. Qui subintroducunt Hæreses exitiales,
etiam Dominum, qui illos mercatus est, abnegantes
accersentes sibiipsis celerem perniciem: & multi
sequentur eorum exitia, per quos via veritatis blas-
phemabitur: & per avaritiam fictis sermonibus, vos
negotiantur: quibus damnatio, jam olim, non o-
tiatur, & quorum exitium non dormitat. Ubi lo-
 quimur de Hæresi, qua Hæresis est, puram intel-
 ligimus, non mixtam. In qua Toleti definitione
 duo occurrunt consideranda Primò Genus (quod
ἀναλόγως respondet Materiæ,) *viz*, Error. Secun-
 dò

do Differentiæ: quarum Prima est, ut sit pertinax, quæ est differentia ex parte formæ. Secunda est, ut sit Hominis Christiani, quæ differentia est ex parte subjecti inhesionis; Tertia est, ut sit contrarius fidei; & hæc est differentia ex parte oppositi. Hinc colligo primò, simplicem errorem non esse statim hæresin, sed pertinacem: Quod vel ipsa *αἵρεσις* Etymologia satis indicat. Colligo secundo, Judæos sive Turcas sive quosvis Ethnicos non esse hæreticos; est enim Hæresis hominis Christiani. Colligo tertio, omne schisma non esse hæresin: quia schisma per se opponitur unitati Ecclesiastica, hæc verò per se opponitur veritati fidei. Ut *Aquin.* 22. q. 39. Art. 9. Jam, quod attinet ad prædicatum, supplicium est vel Ecclesiasticum, vel civile. Hinc duplicem ponunt in terris potestatem, unam correctivam Reip. propriam; aliam directivam, Ecclesiæ etiam cõmunem. 1. Potestas Ecclesiastica in peccatores animadvertit per excommunicationem & ab Ecclesiâ separationem: nec alias irrogat pœnas, nisi mixta sit, & paritèr civilem gladium stringens. 2. Secularis potestas supplicium sumit, partim in bonis corporis idq; vel capitis supplicio, sive pœnis levioribus; partim in bonis fortune. Atque hæc sufficiant de prædicato dixisse & *ἡ δὲ ἡγεμονία*.

Jam *καταδικαστὸς* agendum est, confirmando istas conclusiones sequentes. Concludo primò.

Hæreticum mixtum, non propter hæresin, sed ob adjunctam malitiam, sive seditionis, sive blasphemie sive hujusmodi, esse seculari potestate puniendum, pro qualitate criminis. Hæc conclusio Donatillas

petit: qui a Catholicis desciscientes, specialesque sibi Ecclesias & Episcopos instituentes, Catholicos omnes non doctrina solum vexarunt, sed & armis infectarunt, omnique injuriarum genere affecerunt. Hoc autem genus schismatis est, de quo *Augustinus* dicit, quod *Sacrilegium schismatis scelera omnia supergreditur.*

Secundo autem concludo Hæreticum purum seu qua Hæreticum, seculari potestate, non autem capitali penam puniendum esse. Si enim tererentur, & non docerentur improba quasi dominatio videretur. Et rursus, si docerentur & non tererentur, vetustate consuetudinis obdurarentur, & ad capeffendam viam veritatis pigrius moverentur, inquit *Aug: de Hæreticis. Ep: 48. ad Vincent.* Quos per ordinatas a Deo potestates, cohiberi atque corrigi, mihi non videtur inutile. Idem *Ibid:* non enim frustra gladium gerit magistratus; nam minister ei est, vindex ad iram ei, qui, quod malum est, fecerit. *Ad Rom: 13: 4:* Quapropter necesse est subjici, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam. *v: 5.* Atque adeo supremus magistratus sibi jure vindicat potestatem supremam non solum in rebus Ecclesiasticis sed etiam in personas Ecclesiasticas: secundum, illud propheta, *Et erunt Reges nutrices tue, & femina principes eorum nutrices tue. Esaia: 49. 23.* Atque hæc conclusio ipsos Pontificios Erroris arguit, qui non reddunt *Casari, que sunt Cesaris; h. e.* potestatem in rebus & in personas.

Sed Concludo tertio.

Hæreticum qua Hæreticum ultimo supplicio non esse damnandum.

Probatur primò a testimonio Scripturæ. *Servus autem*

antem Domini nostri non debet certare, sed mansuetus esse erga omnes, didacticus & longanimis: ut erudiat eos qui contendunt adversus se, cum mansuetudine, si forte det illis Deus conversionem, & agnoscant veritatem. 2 Tim: 2. 24. Qui fontem ab errore viae suae revocarit, animam ex morte vindicabit. Jacobi: 5. qui vero capite plectit, non ex morte vindicat, sed morti potius adjudicat temporali, & aeternae. 2. Prob. Ab Authoritate Pauli de Hymenæo & Philetæ: qui aberrârunt a veritate dicentes resurrectionem jam factam esse. 2 Tim: 2. 17. Nullas tamen humanas penas scelestis illis & nefariis hominibus articulum fidei negantibus irrogari decernit. Testimonium negativum est, divinam tamen; cujuscumque testimonia etiam negativè valent apud Dialecticos. Hic etiam *Incestuosum Satanae* tradi h. e. excommunicari voluit, ut spiritus servetur in die Domini Iesu. 1 Cor: 5. 5. Non sum nescius quid de hisce Exemplis objicatur simul & respondeatur. Sed nolo ansam disputandi opponentibus importunâ prolepsi præcidere.

3. Probatur a testimonio Patrum. Sed nec Religionis est cogere Religionem, qua sponte suscipi debet, non vi, quum & Hostiæ ab animo libenti expulserentur, inquit Tortul. ad Scapulam.

Τὸ πρῶτον δὲ λέγει, ὡς ἐστὶν ἡ πίστις.

Ἄλλως λέγει, ὡς ἐστὶν ἡ πίστις, ὡς ἐστὶν ἡ πίστις.

Καὶ ἐν τῇ πίστι, ὡς ἐστὶν ἡ πίστις, ὡς ἐστὶν ἡ πίστις.

Τὸ δὲ ἐν τῇ πίστι, ὡς ἐστὶν ἡ πίστις, ὡς ἐστὶν ἡ πίστις.

Ut Naz. in vita sua canit.

Nec ait Dominus ad servos suos loquens, in tempore messis dicam vobis colligite primum Zizania: sed dicam inquit messoribus. Unde colligitur, inquit

inquit Augustinus, colligendorum Zizaniorum alia esse ministeria, nec quemquam Ecclesia filium debere arbitrari, ad se hoc officium pertinere: quis enim certus esse potest, qualis quisque futurus sit, cujus in presentia cernit Hæreticus non esse tales, inquit, auferendos de hac vita, ne quum malos conatur interficere, bonos, quod forte futuri sunt, interficiat, sed tunc oportune, quum jam in fine non restat vel tempus commutande vite, vel proficiende ad veritatem.

4. A consuetudine antiquæ Ecclesiæ nostræ sententiæ favente. Ut testatur Socrates hist. Eccl. l. 7. c. 3. Affirmans Theodosium Episcopum, persequendo Hæreticos, non de more Orthodoxæ Ecclesiæ fecisse. Nec non à praxi Ecclesiæ usq; ad Augustini tempus, plus se. quam quadringentos annos post natum Christum, quo quidem temporis intervallo, nusquam legi Orthodoxos Caesaris judicium adversus Hæreticos implorasse: id quod ab ipsis Hæreticis frequentissime factum constat.

5. A Constitutionibus Imperatorum: qui sanguini hæreticorum manus admoveri non decreverunt, judicium Deo relinquentes, solo exilio aut aliquâ leviori penâ contenti: quod disertè proficitur Constantinus ad Anastasium Papam, sequutus nimirum servatoris exemplum, dicentis, *Discite à me quia mitis sum. Mat: 11. 29.* Et hominis qui aberrantem a grege oviculam sollicito animo quæsturn abiit, inventum in humeros suos amantissime sustulit, levissime reportatam ad ceteras aggregavit. Atq; hæc pro parte carascevaltica dixisse sufficiant.

Jam dyandæsuos. Etsi Constantinus Magnus post

post factam Nicenam Synodum, libros Arrii cremari
 iusserit, & qui id facere neglexerit interfici impera-
 verit: quemadmodum animadvertit Alphonsus a
 Castro, de iusta Hereticorum punitioe. l. 2. c. 13.
 Ratio ista non valet ad probandum Hereticos ca-
 pitis supplicio plectendos, quia verisimile est de-
 cretum illud in Arrii libros, & eorum fautores, in
 terrorem solum conditum fuisse. Idem; sentien-
 dum est Theodosium cogitasse, quum Donatistas
 capitis plectendos poena decreverit; *inquam enim*
legitur ex ea lege in fontes fuisse animadversum, ut
 notat Minus Celsus Senensis. Cui opinioni suffra-
 gari hac moveor ratione, In duodecim tabulis ha-
 betur lex, quod qui *as alienum ex pacto numerare recu-*
savit, capite poenas dabit, aut in exilium relegatur,
 aut Membra secabuntur, ad libitum creditoris. Nihil
 profecto immitius, nihil immanius. Nisi (ut reipsa ap-
 paret) eo consilio tanta immanitas poenae denunciata
 est, ne ad eam unquam perveniretur. Ut Gellius Attic.
 Noct. l. 20. c. 1. Unde licet haud incertum, de hujus-
 modi legibus, desumere ~~verba~~; quæ sicut arcus
 Dei in nubibus positus apparent, qui magis terrere
 vult quam ferire. Dico insuper recte fuisse illam
 legem in Donatistas latam, non quatenus Hereti-
 cos, sed quatenus etiam seditiosos & truculentos,
 &c. Ut a Magdeburgensibus de iis observatum
 legimus ex August. cent. 4. c. 5. Quum non sint dis-
 similes Anabaptistis illis Monasterii Westphaliæ
 urbis celeberrimæ, de quibus Sleidanus Comm. lib.
 10. Nec enim opinior, vel tu dubitas, vel quisquam ali-
 us non prorsus mente captus, istos planè *διονόητον*, in-
 quit Beza in Epistolâ ad Duditium. Præterea, nemi-
 nem, in causa religionis, ferro & igne persequendum
 D esse

esse, id ego (inquit) vel imprimis concedo, si persecutionis & religionis nomen propriè, & ita ut Theologi loquuntur, accipias: sin verò, in religionis causa quosvis comprehendas, religionis obtentu, omnia jura divina & humana, miscendi, quævis portenta invèbendi, quidvis denique audendi licentiam sibi quærentes: tum sane istiusmodi adversæ, pestes Diabolis pane ipsis execrabiliores, ubi ex Dei verbo, sicuti decet, judicati fuerint, non persequendos, sed omnibus modis, a magistratu coercendos censeo.

2. Discriminandum est inter jus universale divinum animadvertendi in Hæreticos, & dispensationem particularem instinctu divino notam, quam nefas est nobis in exemplum trahere.

3. Distinguendum est inter Idololatram aut blasphemum, aut hujusmodi (qui legibus Mosais capitali supplicio plectendi erant *Dent. 13.*) & Hæreticum. Nam illi a vero Dei cultu persuadent: ideoque lege (non Mosais solum sed &) Naturæ puniendi sunt. Si, inquit *Job, 31. 26.* Aspiciendo lucem quum splenderet, aut lunam, pretiosum ambiens, plectus est in occulto animus meus; & osculatum est os meum & manus mea: etiam hoc fuisset iniquitas a iudicibus animadvertenda; nam abnegassem Deum fontem supernè. Hic verò ex zelo & amore Dei sectam eligit. Errant; at bono animo errant Hæretici: non odio, sed affectu Dei honorare se Dominum, atq; amare credentes. &c. Ut fusius loquitur Salvianus de *Gubernatione Dei. l. 5.* Atq; hætenus anascevaſtice.

Restat ut brevissima Episcæve huic Qnæſtioni, toti; insuper negotio Colophonem imponam. Hic velut in speculo videre licet,

1. Quid existimandum sit de Legibus à Pontificibus Rom. conditis pro Hæreticis capitali supplicio plectendis.

2. De Concilio Constantiensi condemnante Johannem Hussum igne concremandum; (etsi cautum ei fuisset ab Imperatore) fidem postea non esse servandum cum Hæreticis decernente.

3. De Rege Gallie, Lutheri tempore, exquisita Lutherani tormenta parante, ut Sleid. com. l. 9. Waldenses quoq; mirè vexante & trucidante. com. l. 16.

4. Haud male autem nostris legibus cautum esse sacrificulos quosdam Romanos hinc oriundos capitis pœnas daturus, vel hinc constat, quod, nempe, præter erroris pertinaciam habent adnexam seditionem & pacis publicæ perturbationem. Insuper sine gravi pœna annexa, aliqui nihil curantes legi illudent; sicut de Neratio scribit Gellius. Att. Noct. l. 20. c. 1. Idem etiam censendum est de lege, tempore Henr. 3. in Lollardos lata: ad quos quidem usq; ad necem persequendos, Vice-comites, non ita pridem tenebantur juramentum præstare (quod inter conscientia gravamina quosdam prima facie, non immerito enumerasse intelleximus) quoniam etsi nonnullis in rebus veram doctrinam (quam & nos profitemur) amplexi sint: tamen juramentum (quod secundum intentionem ministrantis h. e. Legislatoris accipiendum est) non doctrinam respexit, sed praxin nonnullorum inter eos, malam & Reip; perniciosam.

Deniq; etsi illud Lipsii probare non possum, Quod, scilicet, Religionem imperare non possumus: l. adversus Dialogistam; nec illud Gctorum Regis

Régis laudatum à Lipsio: *Quoniam*, inquit, *Divinitus* diversas religiones esse patitur, *namque* non debemus imperare: tamen his omnibus quæ dicta sunt calculum album adjiciat *Augustinus*: *Imple*, inquit, *Christianus* Judex, *pater* officium: sic succensa iniquitati, ut consilere humanitati memineris: nec in peccatorum atrocitatibus exercetis ulciscendi libidinem; sed peccatorum vulneribus curandi adhibeas voluntatem. Et sic habes animi sententiam de hisce tribus questionibus, R. R.

Postscript. Lectori, ceteris sub prelo calentibus.

CAndide Lector, Quod *Mercatorum* fidei & clementiæ, ab adversariis, concreditum fuisse præfatus sum; ejusdem singula, nec ego recensenda, necessarium duxi, nec alii omnino reticenda, consentaneum. Summam igitur sciveris dictos *Emissarios* Magistrum *TOMBS*, alio urgente, in Vespertis disputasse; disputantem verò (nulla data responsione ad illud *Rom. 9. 7, 8.*) victoriam reportasse: reportantem deniq; seipsum *ignoscere* vel nescio quid magnificentius (si *Procancelarius* silentium non imperasset) præstitisse, inter alia ejusdem farinae, fabulari. Quod quidem commentum quamvis Magistrum *TOMBS* subscriptum pro autore suo agnoverit: haud temerè de homine in concionibus frequentissimo tale quidquam mihi persuadendum putavi; non immemor illius *Augustini* dicentis, *Quomodo credendum est ei, qui putat quandoque esse mentiturum?* Quantum ad alias leviores momenti easq; tritissimas in *Quest. objectionulas*, quas alii toties refellerunt: ut easdem in Vespertiis, aliis non proponentibus, occupare, nostri non erat muneris; ita nec refellere, erit in posterum laboris. Vale iterum,

Laus Deo

Errata Typographica; quæ, prelo festinante, abientis, interitus
Auctoris limam desiderabant.

Pag. 2. lin. 9. lege *Scripturarum*. l. 24. leg. *licitum*. l. penult leg. *Qua-*
stione. p. 3. l. 16. leg. *respectu*. p. 4. l. 13. leg. *eis*. p. 5. l. 1. leg. *erudiendi*.
p. 7. l. 4. leg. *quoque*. p. 12. l. 19. leg. *conjectant*. p. 19. l. 14. leg. *divinum*.
p. 20. l. 24. leg. *Anastafum*, & l. 28. leg. *inventam*. Una cum aliis; quæ
ipse commodius corrigas.